

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

30. Quæ virtutes, aliæ sint alijs præstantiores.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

nihil boni habet propriam, & paulò inferius, sine gratia Dei praeueniente, comitante, & cooperante nihil boni possumus facere; gratia Dei praeuenit, ut velimus bonum: comitatur ut bonum incipiamus; cooperatur ut bonum perficiamus; ergo à Deo datur nobis bonum velle, incipere, & perficere: igitur à Deo dantur nobis virtutes: virtus verò & peccata oriuntur ex nobis: & Prosper de vit. contempla. c. 18. virtutes à Deo sunt.

Sene. epist. 66.

Octauò queritur, An virtutes morum possint augeri? Stoicorum fuit opinio eas augeri non posse: Opinabantur enim virtutem aut non esse, aut esse summam & perfectam, & cum cæteris omnibus coherentem. Sed communi Philosophorum, & nostrorum Theologorum consensu meritò Stoici redarguuntur. Virtutes enim sunt habitus, qui more, & assuetudine acquiruntur, nutriuntur, corroborantur, augentur, & experientia indicat nos vlti, & more in officio virtutum robustiores effici, & euadere: habet, inquit Greg. hom. 15. in Ezech. omnis virtus exordium, progressum, & perfectionem.

Quidam iniurios.

Nonò queritur, An omnes virtutes morales eque augeantur? Duæ sunt opiniones, Prima affirmat quatuor Cardinales æqualiter augeri, & roborari; ita ut vna crescente, crescant pariter aliæ virtutes. Primo, quia omnes sunt cum prudentia coniunctæ, ergo nulla potest augeri, quin crescat quoque prudentia, sed prudentia aucta, cæteræ quoque virtutes augentur. Item quia omnes virtutes morales sunt inter se inuicem coniunctæ, ergo si vna earum crescat, cæteras augeri necesse est. Insuper, quia id apertè Augustinus docet, cum ait virtutes, quæ sunt in animo humano, quamuis alio, & alio modo singulæ intelligantur, nullo tamen modo separari ad inuicem, ut quicumque fuerint æquales, Verbi gratia, in fortitudine, æquales sint in prudentia, iustitia, & temperantia. Si enim dixeris æquales esse istos in fortitudine; sed illum præstare prudentia, sequitur ut huius fortitudo minus prudens sit, ac per hoc nec fortitudine æquales sint, quia est illius fortitudo prudentior; atque ita de cæteris virtutibus inuenies, si omnes eadem consideratione percurras. Docet igitur hæc opinio omnes virtutes morales æqualiter crescere, ut rationem virtutis, non tamen ut rationem habitus boni, & laudabilis habet, sicut sunt inter se, & cum prudentia, ut virtutes connexæ, non tamen ut habitus. Secunda opinio, virtutes morales ait, non æqualiter augeri, cum id experientia apertè demonstrat: nam sæpè vlti venit, ut quis in vnius virtutis, & non alterius officij actionibus; versetur. Nec primæ opinionis argumenta de connexione virtutum, momenti, & ponderis quidquam habet, quoniam superius iam docui, quo pacto quatuor virtutes sibi inuicè cohæreant. Nec est quod quispiam Augustinum in præsentia nobis obijciat asserentem, virtutes morales æqualiter augeri: ipse enim alibi testatur non esse virtutes inter se coniunctas; loquitur ergò solum de quatuor virtutibus primarijs, vel quatenus sunt generales omnium virtutum modi, & conditiones, vel quatenus sunt in omni materia perfectæ. Si de cæteris virtutibus loquamur, ex scripturis plane colligimus, aliquos commendarit tanquam incertæ cuiusdam virtutis studio, & operibus exercitatos; alios verò laudari tanquam in alterius virtutis officijs magis versatos.

Aug. lib. 6. de trin. c. 4.

De hac questione. S. Tho. 1. 2. q. 66. a. 2.

Quis enim neget alios præstitisse hospitalitate, alios obedientia, alios mansuetudine, patientia, alios castitate, alios deniq; alijs virtutibus excelluisse?

Decimò queritur, An virtutes morum in hac vita finiuntur? hanc questionem tractat August. lib. 14. de trin. c. 9. S. Tho. 1. 2. q. 67. a. 1. Respondeo, Finiri virtutum moralium in hac vita functiones, & officia, quibus refranantur, & cohibentur perturbationes animorum; quia cum hac vita affectus animi terminantur, & desinunt, in quibus temperatid virtus moralis consistit. Item in facta vita nemo alterius ope, liberalitate, & magnificentia indigebit: nullæ erunt in ea vita rei alienæ, aut damni restitutiones, nullæ iniuriarum actiones, nullæ satisfactioes, compensationes nullæ; quoniam ibi nemo alienum surripit, nemo alterum damno lædet, nemo iniuria afficit. Permanebunt tamen virtutes morales tanquam certa ornamenta animorum, ut est cõmunis Theologorum sententia: & permanebunt etiam teste Augustino, prudetia sine vlti iam periculo erroris, fortitudo sine molestia tolerandorum malorum, temperantia sine repugnatione libidinum, iustitia sine subleuatione miserie alienæ. Sed Deum omnibus præponet, ei firmissime adherent, ei subduntur, eo perfruuntur: nam licet in beata altera vita non maneat, quod est materia in virtute morali, videlicet affectuum, & perturbationum compressio; manet tamen quod est forma, videlicet summum, & primum bonum cæteris præferre, ipsum firmissime tenere, eo perfrui, de eo gaudere, ipsi, quæ debentur, obsequia præstare, rectæ rationi parere; quæ recta sunt, æquæ & iusta exequi, & obire.

Cap. XXX.

Quæ virtutes aliæ sint alijs præstantiores.

PRIMO queritur, An rationis virtutes dignitate, & excellentia virtutibus moris antecellant? Duæ sunt opiniones, vna affirmat eas antecellere duabus præcipue rationibus, tum ratione subiecti, cui insunt; in hæc enim rationis, quæ est potior facultas, quam appetitus; tum ratione rei obiectæ, & materiæ, quia in speculatione veri versantur; at ratio veri est cõmunior, & magis à materia remota, quam ratio boni. Altera opinio, quæ sequuntur Sco. 3. d. 33. q. 1. Gab. 1. d. 33. q. 1. a. 3. d. ab. 1. Maior. 3. d. 33. q. 32. quæ est quinta de iustitia, docet virtutes morales esse potiores. Primo, quia reddunt hominem simpliciter bonum, quod tamen virtutes rationis non præstant, cuiusmodi sunt disciplina, & artes. Deinde, quia virtutes morales in honestate versantur; at virtutes rationis in totu occupatæ sunt in bono utili, iucundo, pulchro, laudabili, honorabili, sed inter huiusmodi bona potissimum est bonu simpliciter. Præterea, quia præstantior est rectè viuendi voluntas, & regula, quæ præbent virtutes morales, quam notitia, & scientia veri. Postremò, quia virtutum moralium habitus sunt simpliciter virtutes; at verò habitus virtutis rationis, quales sunt disciplina, & artes, non sunt absolute, simpliciter & ex toto virtutes,

S. Tho. 1. 2. q. 66. a. 1.

sed ex

led ex parte, nempe virtutes rationis. Absurdum icidem est dicere, artes infimas, cuiusmodi sunt mechanicæ, ex eo quod sint artes & virtutes rationis, præcellere virtutibus morum. Hæc opinio meo quidem iudicio cum prima facili conciliatur: nam virtus moralis ad rectè viuendum vtilior est, sed virtus rationis, qualis est disciplina, nobilior est dignitate rationis, quæ voluntate præstantior, & nobilior facultas habetur.

Secundò quæritur, An prudentia alijs virtutibus moralibus præstet? Duplex est opinio, vna asserit eam esse præstantiorem. Primò, quia est in ratione, quæ est nobilior facultas voluntate. Deinde, quia est lux, dux, magistra, moderatrix, regina, & imperatrix omnium virtutum moralium. Item quia finem omni virtuti morali præstituit, ex quo est regula, & norma, qua virtutes morales diriguntur; ita quidam S. Thomæ discipuli. Altera opinio affirmat virtutem moralem prudentiæ antecedere. Ratio eius opinionis est, quia melius est bene agere, quam nosse, & scire bene agendi officium; & præstat velle bene viuere, etiamsi ignoretur, quæ admodum id fieri oporteat, quam scire, & nosse bonam vitam, absque hoc, quod bene viuatur. Item peius est male agere, & viuere; quam bonam vitam nescire, & tamen bene viuere. Deinde, quia ex hoc, quod prudentia dirigit omnes virtutes morales, non inde fit, vt præcellat cæteris: nam fides spem quoque, & charitatem dirigit, nec tamen est charitate dignior, atque præstantior. Item philosophia moralis virtutes etiam dirigit, quibus tamen minimè excellit. Præterea omnis cognitio, quæ ad actionem refertur, eam dirigit, nec tamen actio nobilior est, quoniam tota eiusmodi cognitio est gratia actionis; proinde actio tanquàm finis cognitioni præstat. Has duas opiniones ego sic concilio; vtiliores, & fructuosiores sunt virtutes morales, virtute rationis; sed virtus rationis præstat, & eminet mētis, cui inest, nobilitate & dignitate: Et hoc est, quod prima opinio tuetur; nec enim dubitari potest, quin prudentia cæteris præstet rationis, cui insidet, dignitate, & nobilitate veri boni, quod perspiciat, iudicat, & præcipit.

Ad obiecta verò ex utraque parte respondeo, prudentia est lux virtutum moralium: id autem ex eo tantum est, quod illas dirigit; at vt dixi, non est ad rectè viuendum vtilius dirigere vitam, quam velle bene viuere: nam philosophia quoque moralis dirigit virtutes, nec tamè est idcirco vtilior, & melior: Non semper ex subiecto ducitur nobilitas accidentis: sæpè enim vsu venit, vt in subiectis vtilioribus accidentia perfectiora inhæreant, vt exempli causa, lux inest carboni, ac flamme incense: candor niui, & cygno, cum tamen homines non sint lucidi, nec ita candidi. Cæterum virtutis nobilitas simpliciter sumitur ex maiori obiectæ rei amplificatione, & altiori, ac superiori ratione. Prudentia sese fundit, ac porrigit ad omnia virtutum moralium obiecta, & id quidem superiori quadam, & altiori ratione: nimirum perspiciat, quid in quaque materia habeat rationem veri, quod sequi, & amplecti debeamus, ne deferramus bonæ vitæ institutum.

Tertiò quæritur, An inter tres alias virtutes cardinales, iustitia sit præstantissima? Respon-

deo, ex communi Philosophorum, & Theologorum sententia, iustitiam inter omnes, primas partes habere. Primò ex obiecto, materia, & officio, quia est ad bonum alterius, quod est difficile, & arduum, cum finis ad propria commoda nostra propensum. Item nostra bona cum alijs communicare est quid diuinum: Vnde iustitia non sibi soli nata est, sed alijs etiam. Deinde ex effectis, quia iustitia concordiam, pacem, & societatem inter homines tuetur, & seruat. Insuper iustitia est necessaria in omni loco, omni tempore, & quocunque statu hominum: nulla enim societas humana, violata iustitia, diu conservari potest. Est item necessaria in familiæ, ciuitatis, & totius orbis terrarum communi salute, & bono tuendo: quæ tres societates sunt præcipuè, & naturali iure, & gentium constituta. Præterea iustitia conservat res, facultates, honorem, gloriam, & vitam aliorum, quæ sunt potissima hominum bona: accedit his, quod iustitia, est virtus propria Regum, & principum; vnde videtur esse virtutum omnium domina, & regina: hæc vna leges sancit, reges, & magistratus creavit, ciuitates constituit; ab hac vna, viri boni appellantur; hæc benefacta remunerat, peccata punit; honorum titulos, dignitatum gradus, & officiorum partes quo ordine, pro cuiusque meritis distribuit. Vltimò ex dignitate, & multitudine virtutum, quæ iustitiæ subiectæ, & annexæ sunt. nam sunt plures, ac longe præstantiores, quas enumerauimus cap. 26. huius libri, quæst. 3. Obijcies, Fortitudo versatur in materia magis difficili, & laboriosa, velut in periculis vitæ subeundis. Respondeo; ex hoc capite virtutis dignitatem non pendere; quia alioqui iustitiæ bonum est magis per se necessarium, & salutare. Item si pax conseruetur, bella & mortis pericula remota, & sublata conquiescent. Deinde obijcies, fortitudinis esse pro patria, pro legibus, pro Deo mortem subire, quod est nobilissimum virtutis officium. Respondeo, hanc nobilitatem officij aliunde proficisci, videlicet vel ex charitate in Deum, vel ex religione, vel ex pietate in patriam, vel denique ex dignitate personæ, pro qua mortem fortiter sustinemus. Nec item nobilitas virtutis per se ex actus perfectione concluditur, sed ex materia, & re obiecta, & hanc nobilior em iustitia habet, quam fortitudo. Tertiò Obijcies, iusto pretio vendere pisciculos, passerulos, oleræ non est preciosior actus, quam fortiter pugnare. Respondeo, virtutem non eo esse inferiorem, quia opera præstet aliquando infima: nam nobilitas virtutis per se ex re obiecta, non ex actibus pendet.

Quartò quæritur, An iustitia nõ solum præstet duabus alijs virtutibus moralibus, fortitudinis (inquam) & temperantiæ; sed etiam quibuscunque alijs virtutibus morum? Ratio dubitandi est, quia iustitiæ antecellere videntur Religio, Obedientia, Humilitas, Misericordia, Liberalitas, Magnificencia, Magnanimitas, Patientia. S. Thomas, 2. 2. q. 30. art. 4. docet Misericordiã esse omnium virtutum moralium præstantissimam. quæst. 81. art. 6. inter virtutes morales, principatum Religionis tribuit: quæst. 104. art. 3. videtur virtutum moralium, obedienciæ deferre primatum: quæst. 161. art. 5. videtur Humilitatem cæteris virtutibus mora-

libus an-

libus anteferre. Dicendum est, Iustitiam ex obiecto & materia per se ceteris omnibus virtutibus esse digniorem: nihilominus tamen, aliqua illarum aliunde præcipuum quid habent, unde Iustitiæ antecellant & præsent. Verbi gratia; Religio, ratione personæ, cui cultum & honorem debitum defert, Iustitiæ anteponiuntur: nam Deo tribuit honorem. Pari ratione obedientia & misericordia, possunt Iustitiæ præferri ratione personæ, cui obediunt, vel cuius miseriam subleuamus: vtpote si Regi imperanti obtæperemus, vel Principi in periculo constituto opem feramus: ita, si pro communi patriæ salute mortem oppetamus. Liberalitas, item Magnificètia, Humilitas, Magnanimitas & Patientia addunt quidem aliquid magnum & præcipuum, in quo Iustitiæ præcellant; sed eas tamen virtutes ex obiecto, per se, Iustitia vincit, ac superat dignitate. Porro de singularum virtutum laudibus, commendatione, præstantia & dignitate suis locis, cum de singulis agam, plenius tractabo.

Quintò quaeritur, An præter virtutes morales, rationis, & theologicas, sint dona Spiritus sancti, habitus infusi re ab hisce omnibus distincti? Dux sunt opiniones, vna afferentium, dona Spiritus sancti esse habitus, re à virtutibus morum, rationis, & theologicas distincti: atque hæc fuit veterum Scholasticorum Theologorum opinio. Alber. 3. d. 34. S. Thom. *ibidem*. q. 2. q. 68. art. 1. Bonau. Richard. Henric. *quodl.* 4. q. 23. Argent. 3. d. 34. q. 1. nu. 1. & 2. qui moti sunt hac potissimum ratione: quia virtutes Theologicæ circa finem hominis supernaturalem versantur, vt huiusmodi finis cognoscatur, appetatur, & propter se diligitur; at virtutes rationis dirigunt hominem in rebus naturalibus cognoscendis, & virtutes morales, in agendo iuxta naturale rectæ rationis præscriptum: ergo indiget homo alijs habitibus diuinitus infusis, quibus faciliè, promptè & hilariter dirigatur, in bene viuendo iuxta regulas diuinas. Homo enim in bene agendo interdum à naturali ratione sibi inditas; interdum à Spiritu sancto supra naturam mouetur; & proinde, vt vtriusque impulsus & motus, perfectè & expedite sequatur, duobus eget habitibus. Secunda opinio eorū est, qui docent dona Spiritus sancti, esse quidem habitus diuinitus infusos, sed sola ratione non re distinctos à septem virtutibus, tribus Theologicis, & quatuor Cardinalibus; ita vt nomine consilij, quod est vnum ex donis Spiritu sancti, prudentia intelligatur; & in timore, temperantia; in Pietate, Iustitia; Fortitudo verò suo nomine exprimitur; appellatione verò scientiæ, fides; & nomine intellectus charitas intelligitur, quæ sine spe esse non potest. Hæc sententia fuit Scoti, quâ postea secuti sunt alij Theologi, Ocham, Gabriel, Almainus, Maior & alij, qui vnanimi cōsensu docent septem virtutes, & septem dona Spiritus sancti, quæ ex Esaia. ca. 11. colliguntur & octo Beatitudines, & quæ Matth. 5. habentur, eosdē habitus intelligi, sed ratione distinctos. Ita vt dicantur dona, quia infunduntur & dantur à Deo; virtutes verò quia ornant, & dirigunt animum in bonæ vitæ officijs; Beatitudines porro, quia spe, iure & merito nos beatos efficiunt, quatenus bonis actibus vitam promeremur æternam. Ex qui-

bus omnibus, duodecim Spiritus sancti fructus percipiuntur, de quibus ad Galatas. 5. Qui fructus sunt delectationes quædā & gaudia ex virtutum officijs & actionibus, suauiter percepta. Certe Gregorius dona Spiritus sancti re à septem virtutibus distinguere videtur: nam *lib. 1. Mora. c. 28.* docet, Spiritus sancti dona significari typicè in septem filijs Iob. & tres virtutes Theologicas in tribus filiabus, & *lib. 2. Moral. c. 30.* distinguit eadem septem dona quatuor virtutibus moralibus, quas dicit significari in quatuor angulis domus Iob: at verò Ambrosius, quem Magister *in 3. dist. 34.* citat. hæc dona, septem virtutes esse docet, proinde re non videtur à septem virtutibus dona Spiritus sancti seingere. Mihi certè prior opinio cum sua ratione magis probatur; quam si quis sequi velit, dicere etiam debet dona Spiritus sancti, esse habitus vna cum charitate diuinitus infusos, & perpetuo vinculo copulatos, qui cum ea conferuntur, subsistunt, conferuntur: & pariter cum ea ob quodcumque lethale peccatum amittuntur. Ac sicut tres virtutes Theologicæ, naturæ viribus comparari, & consistere, conferuari & augeri nequeunt; sic etiam dona Spiritus sancti, quia sunt habitus supernaturales, & à virtutibus acquisitis re, & specie differentes, sola naturæ vi, nec acquiri, nec augeri, nec conferuari queunt; sed gratuito & peculiari Dei munere conferuntur, confirmantur, augentur. At verò secunda opinio auctores sentiunt, tria dona Spiritus sancti, quæ sunt habitus trium virtutum Theologicarum, esse habitus infusos, & alterius speciei, atque sunt habitus acquisiti, & ab eis re ipsa distinctos, quatuor verò reliqua dona, esse habitus quatuor virtutum Cardinalium; & proinde, aliquando diuinitus infundi, sed non semper: quia licet Dei munere nonnunquam vna cum Charitate conferantur, non tamen sunt habitus cum ea necessario connexi: & cum sint eiusdem speciei, cuius sunt virtutes Cardinales acquisitæ, possunt nostris actibus comparari, augeri, & conferuari: sicut si Dei munere disciplina humana, vel ars alicui conferatur, quæ naturæ vi possit acquiri, esset eiusdem speciei, cuius fuisset acquisita, ac posset deinde humanis actibus conferuari, augeri, & perfici. Deus enim interdum tribuit, quod alioqui magno studio, & diligentia potest aliquis adipisci, cuiusmodi est donum aliquarum linguarum. vt paulò ante iam dixi. Mihi prior sententia verior apparet. reliquum erat, vt aliqua generatim, & vniuersè de virtutibus Theologicis dicerem, sed alio in loco, de hac re cōmodius disputabo.

Cap. XXX.

De Iustitia originali.

Primum hominem à Deo conditum fuisse cum Iustitia originali.

Quoniam Iustitia originalis singulari admodum fuit diuinæ gratiæ beneficium, in primum hominum parentem collatum, breuiter intuentium & explicandum puto, quod, quale, quantumque donum illud fuerit, vt appareat, quid boni homo tanto munere exornatus ac præditus præstare potuerit.

Et primò

Scot. Ocham.
Gabr. Almainus.
34.